

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Горин Г.В.

Проведена оцінка інвестиційної діяльності на рівні регіону в розрізі структури інвестицій за джерелами їх надходження і за напрямками вкладень у рекреаційно-туристичну сферу економіки Закарпатської області. Розраховано індекс росту рекреаційно-туристичної сфери в регіоні за структурою інвестицій та коефіцієнт випередження для оцінювання тенденції розвитку рекреаційно-туристичної сфери в області. В статті здійснено аналіз залучення прямих іноземних інвестицій в контексті позитивних зрушень на шляху розвитку рекреаційно-туристичної сфери області.

Кількість бібліографічних посилань – 7, мова – українська.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиції за джерелами їх надходження, інвестиції за напрямками вкладень, рекреаційно-туристична сфера, Закарпатська область.

ВСТУП

Активізація інвестиційної діяльності – обов'язкова умова забезпечення сталого економічного зростання областей Західного регіону і України зокрема.

Проблематиці інвестиційної діяльності присвячені наукові праці українських вчених О.Анісімової, П.Беленкого, І.Бобух, Є.Бойка, І.Бланка, В.Василенка, Б.Данилишина, С.Ішук, І.Лукінова [1,2]. Ними доведено роль інвестиційної діяльності у забезпеченні сталого економічного розвитку держави. Слід відмітити роботи О.Гаврилюка, В.Гейця, Б.Губського, В.Мікловди, М.Плахтія, Г.Харламової, О.Шаповалова, в яких досліджено регіональні інвестиційні процеси в Україні [3].

Проте, поряд із значною кількістю наукових досліджень проблема активізації інвестиційного процесу на регіональному рівні не отримала вичерпного вирішення.

Тому виокремлення ефективних методів активізації інвестиційного процесу та їх вплив на економічний розвиток регіону є актуальним питанням для вітчизняної науки.

Мета даної статті полягає в оцінюванні інвестиційної діяльності рекреаційно-туристичної сфери, як одної з пріоритетних видів економічної діяльності у Закарпатській області.

Для цього у процесі написання статті щодо інвестиційної діяльності на регіональному рівні системно та послідовно проаналізовано інвестиційні процеси на прикладі Закарпатської області. Відтак даний аналіз здійснено за структурою, напрямками їх освоєння та джерелами фінансування, а також їх ефективне використання у рекреаційно-туристичній сфері.

Інформаційною базою дослідження стали офіційні статистичні дані опубліковані в статистичних щорічниках і на сайтах Головного управління статистики Закарпатської області за період 2005 – 2009 рр.. та застосовано методи статистичного й порівняльного аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сьогодні Закарпатська область за вкладеними внутрішніми інвестиціями в цілому не вирізняється з поміж областей Західного регіону. Це засвідчує показник питомої ваги області за обсягом капітальних інвестицій. По цьому показнику в 2005 р. Закарпатська область знаходиться в зоні лідерів та займає четверте місце серед областей Західного регіону та в Україні, а в 2009 р. відповідно – п'яте та шосте місця. Лише Львівська область займає перше місце за питомою вагою капітальних інвестицій у Західному регіоні.

Для оцінки динаміки обсягів капітальних інвестицій у Закарпатській області порівняно з областями Західного регіону та Україною загалом розраховуємо індекс обсягів капітальних інвестицій (табл.1).

Як видно з рис. 1, динаміка надходження капітальних інвестицій у області за 2005 – 2009 рр. характеризується високими темпами у порівнянні з іншими областями Західного регіону і Україною загалом.

Згідно з даними, наведеними в табл. 2, коефіцієнт випередження обсягів капітальних інвестицій у Закарпатській області має несуттєве відхилення від загальноукраїнського показника і значні коливання за аналізований період (рис. 2).

Позитивна динаміка капітальних інвестицій спостерігається протягом 2005 – 2008 р. у області. Обсяги

капітальних інвестицій у 2008 р. зросли порівняно з 2005 р. у 2,7 рази та середньорічний приріст склав 18,6% за аналізований період. У 2009 р. загальний обсяг капітальних інвестицій значно скоротився.

Таблиця 1 Індекси обсягу капітальних інвестицій у Закарпатській області порівняно із Західним регіоном України та Україною загалом

Регіон	Показники					Середньорічні темпи зростання, %
	2005	2006	2007	2008	2009	
	відсотків до попереднього року					
Україна	124,5	134,0	149,5	122,2	70,9	116,6
Західний регіон	108,5	148,7	143,1	134,3	65,9	115,4
Закарпатська область	103,1	169,0	130,0	124,4	64,3	112,6

*Розраховано на основі даних [4]-[7]

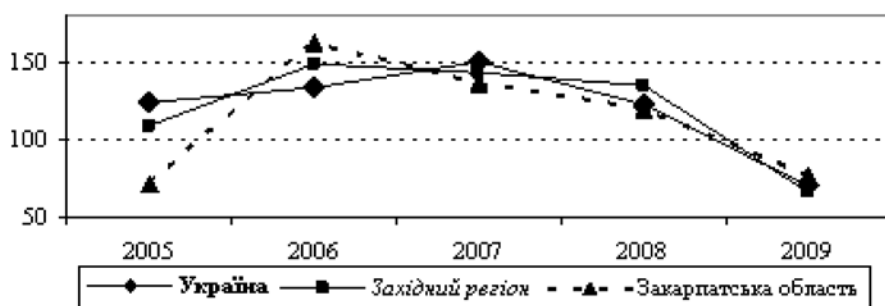

Рис. 1 Динаміка надходження капітальних інвестицій у Закарпатській області

Таблиця 2 Коефіцієнти випередження обсягів капітальних інвестицій у Закарпатській області порівняно із Західним регіоном України та Україною загалом

Регіон	Показники					Усереднений показник динаміки
	2005	2006	2007	2008	2009	
Україна	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Західний регіон	0,87	1,11	0,96	1,10	0,93	0,99
Закарпатська область	0,83	1,26	0,87	1,02	0,91	0,97

*Розраховано на основі даних [4]-[7]

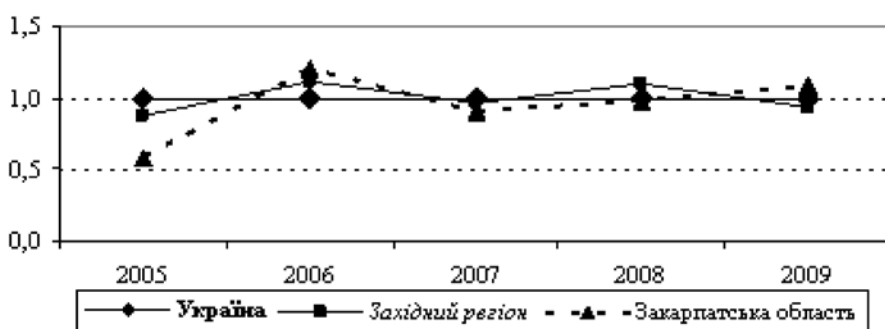

Рис. 2 Динаміка коефіцієнтів випередження обсягів капітальних вкладень у Закарпатській області

Станом на 1.01.2009 року у економіку Закарпатської області за рахунок усіх джерел фінансування у 2009 р. освоєно 2429,3 млн. грн. капітальних інвестицій, з них 78,8% склали інвестиції в основний капітал, обсяг яких 1914,7 млн. грн., що в 0,6 рази менше за попередній рік та у 1,7 рази більше середньорічних показників за останні п'ять років. Позитивним залишається той факт, що інвестиції на капітальне будівництво та на придбання машин та обладнання за період 2005 – 2009 рр. збільшились в середньому на 57,1% та 27,2%. Решту інвестицій спрямовано на поліпшення об'єктів (капітальний ремонт) - 11,6% та на придбання та створення нематеріальних активів - 0,6%.

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за останніх 5 років в економіку Закарпатської області зросли в 1,2 рази і в середньому складають 2815,3 млн. грн. Відтак основним джерелом фінансування капітальних інвестицій у рекреаційно-туристичній сфері залишаються власні кошти санаторно-курортних підприємств та туристичних організацій, за рахунок яких освоєно в середньому 33,2% від їх загального обсягу. Питома вага інвестиційного

фінансування за кошти державного бюджету склала в 2009 році 10% і має тенденцію до зменшення по відношенню до поточного року. Проте, за період 2005 – 2009 рр. сума кредитного забезпечення банків склала в середньому 19,9% у рекреаційно-туристичній сфері, що у 0,9 рази більше ніж у 2006 р. Як засвідчує аналіз, згадані банківські кредити в основному були використані на короткострокові цілі, зокрема для фінансування поточних витрат на об'єкти рекреаційно-туристичної сфери.

З метою суттєвого поживлення інвестиційної активності в область необхідно активно залучати прямі іноземні інвестиції. Питома вага області за обсягом прямих іноземних інвестицій у Західному регіоні і в Україні знизилась у 2,0 та 1,7 рази відносно 2005 р.

Таблиця 3 Індекси обсягу прямих іноземних інвестицій у Закарпатській області порівняно із Західним регіоном України та Україною загалом

Регіон	Показники					Середньорічні темпи зростання, %
	2005	2006	2007	2008	2009	
	відсотків до попереднього року					
Україна	348,2	60,1	168,2	76,5	72,6	114,4
Західний регіон	71,3	290,8	204,0	20,6	269,5	118,6
Закарпатська область	27,1	198,4	149,0	22,1	-12,6	-46,7

*Розраховано на основі даних [4]-[7]

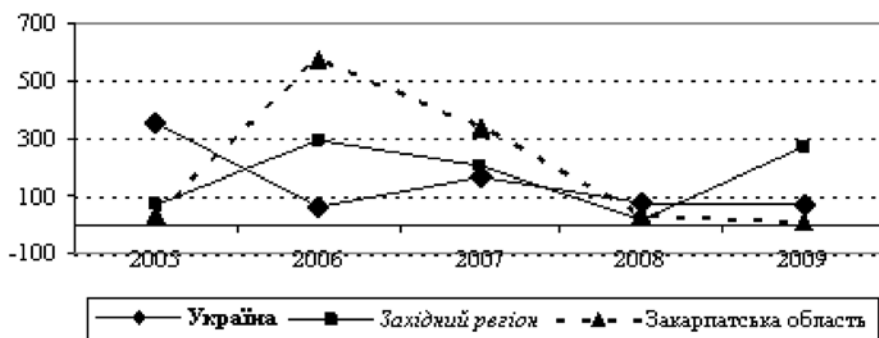

Рис. 3 Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій у Закарпатську область

Як видно з рис. 3, динаміка надходження прямих іноземних інвестицій у області за 2005 – 2009 рр., характеризувалася високими темпами за період 2005 – 2007 рр., а від'ємними темпами за період 2008 – 2009 рр. у порівнянні з іншими областями Західного регіону та України загалом.

Оцінити розбіжності в динаміці надходження прямих іноземних інвестицій у області за аналізований період і порівняти їх із Західним регіоном та Україною можна за допомогою коефіцієнта випередження.

Таблиця 4 Коефіцієнти випередження обсягів прямих іноземних інвестицій у Закарпатську область порівняно із Західним регіоном України та Україною загалом

Регіон	Показники					Усереднений показник динаміки
	2005	2006	2007	2008	2009	
Україна	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Західний регіон	0,20	4,84	1,21	0,27	3,71	1,04
Закарпатська область	0,08	0,30	0,89	0,29	-0,17	-0,41

*Розраховано на основі даних [4]-[7]

Як видно з табл. 4, коефіцієнт випередження обсягів прямих іноземних інвестицій у Закарпатській області має суттєве відхилення від регіонального та загальноукраїнського показників за останні 2 роки і значні коливання за 2005 – 2007 рр. (рис. 4).

Так, за аналізований період в економіку області надійшло 1612410 тис. дол. США, з них в рекреаційно-туристичну сферу – 2959 тис. дол. США (середньорічний приріст склав 23,7%).

Крім аналізу обсягів прямих іноземних інвестицій в рекреаційно-туристичній сфері подаємо обсяги прямих

іноземних інвестицій за іншими видами економічної діяльності, що дозволить підвищити ефективність реалізації інвестиційної діяльності господарським комплексом області за сукупністю його основних видів економічної діяльності.

Станом на 1.01.2010 р. зовнішні інвестиції були найбільш зосереджені у промисловість, торгівлю, діяльність транспорту та зв'язку, діяльність готелів й ресторанів та рекреаційно-туристичну сферу (таблиця 5).

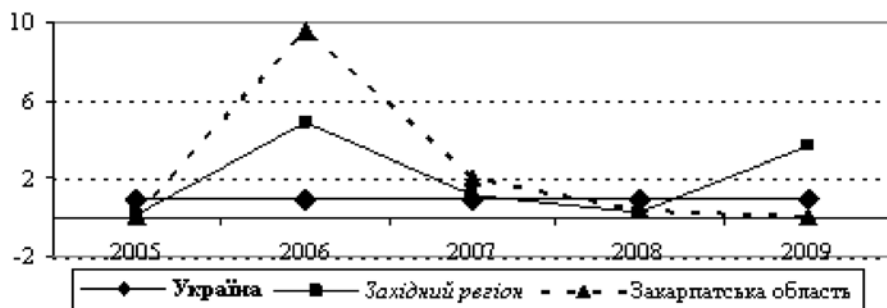

Рис. 4 Динаміка коефіцієнтів випередження обсягів прямих іноземних інвестицій у Закарпатську область порівняно із Західним регіоном України та Україною загалом

Таблиця 5 Прямі іноземні інвестиції в область за видами економічної діяльності (2005 – 2009 роки)
на кінець року, тис. дол. США

Види економічної діяльності	Роки					Середньорічний приріст	
	2005	2006	2007	2008	2009	абсолютний	відносний
Всього	261287	295030	345329	355804	354960	23418,25	8,07
Сільське господарство	4862	2400	3020	3017	2438	-606,0	-13,14
Промисловість	212848	242202	281876	293645	300395	21886,75	9,07
Будівництво	3098	2606	2825	2720	2702	-99,0	-3,16
Торгівля	16448	10014	13227	13947	11037	-1352,75	-7,47
Д-ть готелів та ресторанів	7273	8828	9292	9167	9297	506,0	6,49
Д-ть транспорту	13435	16666	15317	14036	14136	175,25	1,66
Операції з нерухомим майном	933	8075	13987	13003	12976	1633,67	117,56
Рекреаційна д-ть	313	504	678	759	705	98,0	23,66

* Джерело: [4], [7]

Аналізуючи дані табл.5, можна виявити, у 2009 р. найбільша частка вкладень прямих іноземних інвестицій здійснено у промисловість – 300395 тис. дол. США або 84,6% від загальної суми прямих іноземних інвестицій в області. Цей обсяг інвестиційних вкладень збільшився на 1,4% до 2005 р (середньорічний приріст якого склав 9,07%).

Позитивна динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій за період 2005 – 2009 рр. характерна також для діяльності готелів та ресторанів (у 2009 р. – збільшення склало 1,3% до 2005 р та середньорічним темпом приросту 6,49%). У 2009 р. відносно 2005 р. для більшості видів економічної діяльності, таких як будівництво (середньорічний темп приросту склав (-3,16%), торгівля (-7,47%) та сільське господарство (-13,14%) відбулося зниження вкладень прямих іноземних інвестицій.

Позитивним явищем у залученні зовнішніх інвестицій в Закарпаття є показник зростання капіталу нерезидентів, який переважно зростає з року в рік і за період 2006 – 2009 рр. склав 333,1 тис. дол. США.

Прямі іноземні інвестиції в економіку області вклали інвестори з 53 країн світу, при цьому на п'ять з них припадає 59,1% загального обсягу прямих іноземних інвестицій у 2005 р.(за винятком 2009 року, коли спад склав 57%). Основними країнами-інвесторами в рекреаційно-туристичну сферу економіки області у 2009 році є Німеччина – 11,5%, Польща – 13,3%, Угорщина – 9,3% і Австрія – 9,7%.

ВИСНОВКИ

Обсяги інвестиційної діяльності Закарпаття протягом 2005 – 2009 років зросли у порівнянні з 2005 роком у 1,7 рази. У порівнянні з іншими областями Західного регіону, Закарпатська область займає 4 місце. Найбільша частка

інвестицій за джерелами фінансування в рекреаційно-туристичну сферу надійшли за рахунок власних коштів санаторно-курортних підприємств та туристичних організацій, коштів місцевих бюджетів та коштів іноземних інвесторів. Потрібно відзначити зростання іноземного капіталу у фінансуванні рекреаційно-туристичної сфери економіки області та в саму Закарпатську область з країн СНД та суттєве його зниження з країн ЄС у 2009 р. Це можна пояснити наслідками фінансової кризи. Відчутно зросла результативність діяльності в середньому по області у таких сферах як промисловість, діяльність готелів й ресторанів, операції з нерухомим майном та рекреаційно-туристична сфера. Деяко знизилась результативність в середньому по області у 2005 – 2009 роках у діяльностях транспорту, будівництва, торгівлі та сільського господарства. Зазначені вище тенденції, навіть незважаючи на незначне зниження рівня іноземного інвестування у 2009 р. (1% до попереднього року) в Закарпатській області, дозволяє прогнозувати подальший розвиток окремих сфер діяльності (рекреаційно-туристична діяльність, торгівля, діяльність транспорту та зв'язку, операції з нерухомим майном) і промислового комплексу регіону загалом. Це ті види економічної діяльності, які можуть мати високий рівень рентабельності, швидку окупність вкладеного капіталу та найбільше зацікавлення серед кін іноземних інвесторів. Адже залучення прямих іноземних інвестицій активізують інвестиційну діяльність області та несуть безпосередній вплив в контексті позитивних зрушень на шляху розвитку рекреаційно-туристичної сфери області (також і основних видів економічної діяльності).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк – К.: МП “ИТЕМ ЛТД”, 1995. – 448 с.
2. Бойко Є. І. Інвестування структурних реформуваль промисловості регіону / Бойко Є., Войцехівський В., Горин М. – Львів: Інститут регіональних досліджень, 2000. – 160 с.
3. Плахтій М. О. Вплив інвестиційних процесів на економічний розвиток регіону // Фінанси України. 2004. - №8. – С.54-61.
4. Статистичний щорічник Закарпаття за 2006 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській області / за ред. І. В. Ільтьо. – Ужгород, 2007. – 591 с.
5. Статистичний щорічник Закарпаття за 2007 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській області / за ред. Г. Д. Гриник – Ужгород, 2008. – 575 с.
6. Статистичний щорічник Закарпаття за 2008 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській області / за ред. Г. Д. Гриник. – Ужгород, 2009. – 559 с.
7. Статистичний щорічник Закарпаття за 2009 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській області / за ред. Г. Д. Гриник. – Ужгород, 2009. – 559 с.

[Горин Галина Володимирівна](#), здобувач ІРД НАН України, інженер відділу моніторингу регіонального розвитку ІРД НАН України, тел. (0970387004), e-mail: halusia@i.ua